

Lect. Dr. Alexandru Prelipcean

Facultatea de Teologie Ortodoxă „Dumitru Stăniloae” - Iași

MĂNĂSTIREA „DUMINICA TUTUROR SFINȚILOR” DIN PĂRHĂUȚI: CAPOOPERĂ A EPOCII MUȘATINILOR

ABSTRACT: *The current study wants to present in a succinct way the history of the church in Părhăuți, currently the monastery dedicated to All Saints Sunday. As we will see, the present study aims to be both a tribute of pious gratitude to the predecessors and those who made possible the existence of this church that has lasted for five centuries, as well as an impetus for an even deeper knowledge of the history of this church from the brilliant era of the Musatins.*

Keywords: *church in Părhăuți, monastery, era of the Musatins, Gavril Troțușan*

Anul 2022 reprezintă pentru Arhiepiscopia Sucevei și Rădăuților un an cu totul deosebit, de vreme ce acesta se prezintă ca un veritabil întreit *comemoratio*: 500 de ani de la ctitoria Bisericii „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe” (actualmente Catedrala Arhiepiscopală) din Suceava, 500 de ani de la zidirea Bisericii „Duminica Tuturor Sfinților” din localitatea Părhăuți și 400 de ani de la construirea Bisericii „Sfinții Apostoli Petru și Pavel” din orașul Solca. Parcursul istorico-teologic ce urmează va căuta să exploateze mai cu seamă

itinerariul pe care ctitoria logofătului Gavril Troțușan¹ l-a avut în decursul celor cinci secole zbuciumate din toate perspectivele: de la contextul istoric în care a fost făurită ctitoria sa, până la statutul contemporan de mănăstire cu obște de călugări. Desigur, baza acestui demers științific a fost oferită de numeroasele materiale bibliografice² care s-au axat, cu un nivel diferit de *acribie*, pe diferite paliere hermeneutice privind istoria, cultura, arta și dimensiunea teologică

¹ De vreme ce există numeroase forme prin care lucrările științifice identifică acest nume al logofătului sucevean (Troțușan, Troțușanu, Totrușan, Tutrușan etc.), am optat aici pentru redarea formei Troțușan (așa cum este întâlnită cel mai des), în vederea uniformizării.

² A se vedea, în ordine cronologică: Simion Florea MARIAN, *Biserica din Părhăuți în Bucovina*, Tipografia Academiei Române, București, 1887 [republicare în: *Analele Academiei Române. Memoriile Secției istorice*, IX (1886-1887), pp. 21-28]; Nicolae GRĂMADĂ, „Biserica din Părhăuți”, în: *Mitropolia Moldovei și Sucevei*, XXXV (1959), 9-10, pp. 623-626; Pr. Ilie GHEORGHÎĂ, „Biserica din Părhăuți”, în: *Mitropolia Moldovei și Sucevei: Monumente istorice bisericești din Mitropolia Moldovei și Sucevei*, Ed. Mitropoliei Moldovei și Sucevei, Iași, 1974, pp. 163-167; Nicolae GRIGORAȘ, „Biserica Părhăuți, ctitoria marelui logofăt Gavril Troțușanu”, în: *Mitropolia Moldovei și Sucevei*, LII (1976), 5-6, pp. 404-405; Vasile DRĂGUȘ, „Biserica din Părhăuți”, în: *Dicționar enciclopedic de artă medievală românească*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1976, pp. 225-226; Alexandru PRELIPCEAN, „Biserica din Părhăuți, 500 de ani de istorie moldavă”, în: *Ziarul Lumina*, 24 iulie 2009, p. 16; Adrian Nicolae PETCU, „Biserica din Părhăuți în perioada interbelică”, în: *Ziarul Lumina*, 1 martie 2011, p. 4 [disponibil și online la: <https://ziarullumina.ro/memoria-bisericii/biserica-din-parhauti-perioada-interbelica> (21 august 2022)]; Mihai BOCANCEA, „Biserica din Părhăuți – Suceava, ctitorie a marelui logofăt Gavril Troțușanu”, în: *Cucuteni – Redivivus: Științe exacte și mai puțin exacte*, VI (2011), pp. 75-78 [disponibil și online la: https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/129602 (4 iunie 2022)]; studiul reprezintă comunicarea susținută în cadrul Simpozionului *Cucuteni – 5000 Redivivus: Științe exacte și mai puțin exacte*, desfășurat în Chișinău, 8-10 septembrie 2011); Mihai BOCANCEA, Pr. Lazăr CROITOR, *Gavril Troțușan și epoca sa - Biserica din Părhăuți*, Ed. George Tofan, Suceava, 2012; Alexandru PRELIPCEAN, *Mănăstirea Părhăuți - 500 de ani (1522-2022): de la ctitorie boierească la citadelă monastică*, Ed. Crimca, Suceava, 2022.

pe care acest monument cu adevărat unic în felul său le(-a) oferă(-it) lumii contemporane.

Studiul de față are drept țintă să fie atât un omagiu de pioasă recunoștință adus predecesorilor și celor care au făcut posibil să existe această biserică ce dăinuiește de cinci veacuri, cât și un imbold pentru cunoașterea și mai profundă a istoriei acestei biserici din strălucita epocă a Mușatinilor.

1. Contextul istoric al epocii în care a activat Gavril Troțușan

Ne întoarcem privirea spre istoria tumultuoasă a spațiului moldovean din secolul al XVI-lea, atunci când, la începutul lui, scaunul Moldovei a fost ocupat de Sf. Ștefan cel Mare († 2 iulie 1504), iar mai apoi de fiul său Bogdan al III-lea († 20 aprilie 1517). Totuși perioada în care este construită Biserica cu hramul „Duminica Tuturor Sfinților” de către logofătul Gavril Troțușan este cea a fiului nelegitim al lui Bogdan al III-lea, și anume Ștefan al IV-lea cel Tânăr (cunoscut și sub cognomenul de Ștefăniță Vodă, 1517-1527). În epoca acestuia atacurile turcilor și ale tătarilor în spațiul Moldovei s-au întetit, după cum și conflictul cu polonii a escaldat, de vreme ce regele polon dorea să stăpânească peste teritoriul moldovenesc. Caracterizări de genul că domnitorul Ștefăniță Vodă „era mândru și prea lesne vărsa sânge”³ pot fi înțelese chiar și în contextul decapitării, în cetatea Romanului, a lui Luca Arbore și a fiilor săi, a lui Costea pârălăbul, Ivanco logofătul, Sima vistiernicul și a altor demnitari moldoveni acuzați de complot împotriva sa⁴. După moartea domnitorului, eveniment petrecut în 1527, pe tronul Moldovei va urca Petru Rareș, cunoscut în istorie cu două domnii (1527-1538, 1541-1546), fiul Sf. Ștefan cel Mare și a Mariei Răreșoia, de profesie

³ Grigore URECHE, *Letopisețul Țării Moldovei*, Ed. Tineretului, București, 1967, p. 104.

⁴ G. URECHE, *Letopisețul Țării Moldovei*, p. 103.

negustor în cetatea Hârlăului. Nici epoca domnitorului Petru Rareș nu s-a dovedit a fi una mai prielnică, atât timp cât turcii, conduși chiar de Soliman Magnificul, vor ataca Moldova în 1538 și vor cere depunerea domnitorului. În acest context se face simțită prezența logofătului Gavril Troțușan. Acesta va încerca o mediere a conflictului dintre domnitorul moldovean și partida turcilor, cerându-i lui Petru Rareș calea împăcării cu aceștia. Mizând prea mult pe norocul îmbrăcat în aură divină, domnitorul refuză însă „oferta” logofătului. Drept urmare, rămas fără sprijin din partea propriilor boieri, Petru Rareș va părăsi Moldova și se va refugia în spațiul transilvănean.

În locul său a fost ales direct de către sultan Ștefan „Lăcuscă”, poreclit astfel din cauza inviziei de lăcuste din vara anului 1539. Din nou, nemulțumirile boierilor față de el, din cauza retrocedării unor părți bune ale Moldovei, au crescut până la nivelul în care aceștia îi vor hotărî moartea și își vor duce planul până la capăt, ucigându-l pe domnitor⁵. Venirea pe tron a fostului portar de Suceava, Alexandru Vodă-Cornea, a fost de scurtă durată, deoarece acceptarea plătirii din partea Moldovei a unui tribut către sultan de 12.000 de galbeni pe an și supunerea necondiționată l-au propulsat pe Petru Rareș spre o nouă domnie, începută în februarie 1541. În cadrul acestei a doua domnii, Petru Rareș va decide ca boierii care au rămas fideli lui Alexandru Vodă-Cornea, printre care și ctitorul bisericii necropolă din Părhăuți, să fie decapitați în cetatea Romanului. Poate că adevăratul motiv pentru care Petru Rareș a ordonat decapitarea logofătului Gavril Troțușan, considerat „prea periculos”, a fost cel de a-și asigura „o domnie liniștită, fără spaima permanentă a înlocuirii”⁶.

În linii mari, contextul istoric în care a viețuit și a activat logofătul Gavril Troțușan ne arată un spațiu al Moldovei zdruncinat de numeroase conflicte interne și externe, în care abilitatea diplomatică,

⁵ Cf. M. BOCANCEA, Pr. L. CROITOR, *Gavril Troțușan și epoca sa*, p. 41.

⁶ Maria Magdalena SZEKELY, *Sfetnicii lui Petru Rareș - studiu prosopografic*, Ed. Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2002, p. 433.

forța terestră și interesele personale sau ale unor grupări par a fi fost jaloanele prin care a fost scrisă istoria Moldovei.

2. Biografia marelui logofăt Gavril Troțușan

În ceea ce privește strict creionarea biografiei logofătului Gavril Troțușan⁷, putem preciza că proveniența acestuia se identifică cu valea Troțușului. Provenea dintr-o familie deosebită, de vreme ce bunicul său a ridicat la Borzești o biserică, iar tatăl său a luptat în 1476 în bătălia de la Războieni alături de Ștefan cel Mare. Foarte interesant este faptul că una dintre cele șapte pietre funerare descoperite în biserica-necropolă aparține lui Anjinco Vameșul, presupus de cercetarea istoriografică ca fiind tatăl logofătului Gavril. Teoria rămâne și acum deschisă interpretărilor, atât timp cât un consens pare încă departe de atins⁸! Pe plaiurile Moldovei, tânărul Gavril se va căsători cu Ana, fiica cea mai mică a lui Luca Arbure, cunoscut în acele vremuri ca portar al cetății Sucevei (1486-1523). Aici boierul Gavril va deține rând pe rând diferite funcții administrative printre care cea de spătar (1500-1503)⁹, vistiernic (1506-1515) și, în

⁷ A se vedea mai multe detalii la: M. BOCANCEA, Pr. L. CROITOR, *Gavril Troțușan și epoca sa*, pp. 49-59 [cuprinsul acestui capitol din monografia citată aici se regăsește în cadrul studiului lui M. BOCANCEA, „Gavril Troțușan – mare demnitar al Moldovei în prima jumătate a secolului al XVI-lea”, în: *Cucuteni – 5000 Redivivus: Științe exacte și mai puțin exacte*, pp. 207-214; disponibil și online la: https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/154290 (4 iunie 2022)]; Arhid. Vasile DEMCIUC, „Mănăstirea Părhăuți – istorie și continuitate – o ctitorie boierească ce va renaște” [disponibil la: <https://www.arhiepiscopiasucevei.ro/manastirea-parhauti-istorie-si-continuitate-o-ctitorie-boiereasca-ce-va-renaste/> (6 iunie 2022)].

⁸ A se vedea opinii la: N. STOICESCU, *Dicționar al marilor dregători din Țara Românească și Moldova, sec. XIV-XVII*, Ed. Enciclopedică Română, București, 1971, p. 332.

⁹ A se vedea, spre exemplu, scrisoarea datată 13 septembrie 1501 a domnitorului Ștefan cel Mare către brașoveni, unde este menționat numele ctitorului bisericii din Părhăuți și funcția pe care o deținea la începutul secolului al XVI-lea: „Io Ștefan, Voievod din mila lui Dumnezeu, Domn al Țării Moldovlahiei,

final, prin numirea directă a lui Bogdan al III-lea, de mare logofăt (titlul menținut până în 1523, iar mai apoi în timpul domniei lui Ștefan Lăcustă).

Pagina întunecată din biografia marelui logofăt se va scrie la senectute, atunci când, arătându-se nesupus față de Petru Rareș – venit pentru a doua oară pe tronul Moldovei – și susținând diverși opozanți, domnitorul Petru Vodă va ordona atât pentru el, cât și pentru alți trei boieri decapitarea în târgul Romanului, fapt împlinit pe data de 11 martie 1541. Acuza principală era cea de *hiclenie*, astăzi identificată cu învinuirea de „înaltă trădare”.

Cu toate acestea, influența și valorile pecuniare pe care le dobândise au făcut ca, în timpul viețuirii sale pământești, marele logofăt să cumpere sate în apropierea cetății-capitală, printre care și Părhăuți, localitate pe care o va alege pentru a-și stabili reședința familială pe locul numit și astăzi „Pe beci” și pentru a construi în vecinătatea reședinței o biserică-necropolă.

3. Zidirea, pictura și arhitectura bisericii

Detaliile semnificative cu privire la anul construcției, ctitorul ei, timpul târnosirii și, desigur, hramul bisericii pot fi astăzi extrase din cuprinsul pisaniei, plasată între cele două arcade ale pridvorului. Astfel, această pisanie scrisă în limba slavonă ne oferă următoarele informații:

---

scrie domnia mea prietenilor domniei mele, birăului și tuturor bătrânilor din Brașov. Iubiți și buni prieteni, Domnia noastră știți că a trimis acolo la domnia voastră pe credinciosul nostru boier, pe dumnealui [Gavril] Trotușan spătarul, cu marfă de-a noastră, ca să cumpere de acolo ce ne este de trebuință. De aceea ne rugăm de domnia voastră să-i fiți cu toții de ajutor și să nu ne luați vamă, căci eu sunt al vostru pe viață și bucuros voi face pe voia voastră oricare ar fi voia voastră” (a se vedea: I. BOGDAN, *Documentele lui Ștefan cel Mare*, vol. II, București, 1913, p. 446).

„Cu voința Tatălui, cu ajutorul Fiului și cu săvârșirea Duhului Sfânt, robul lui Dumnezeu pan Gavril Troțușan, logofăt, a zidit acest templu [= biserică, *subl.n.*] în numele tuturor Sfinților care au strălucit în toată lumea spre toată ruga sieși și a cneaghinei sale Ana, în zilele cucernicului și iubitorului de Hristos, Io Ștefan Voievod [= Ștefăniță Vodă, *subl.n.*], Domnitorul Moldovei, fiul lui Bogdan Voievod, în anul 7030 (1522), luna iunie 15 și are hramul în Duminica Tuturor Sfinților”¹⁰.

Inovația arhitecturală în spațiul Moldovei, pe care biserica construită de Gavril Troțușan o aduce în 1522, este încadrarea pridvorului și a clopotniței în corpul eclesial. Se pare că meșterii de la Părhăuți au proiectat aceeași idee (cu infime modificări) la o foarte mică distanță de timp, în 1530, atunci când a fost zidită Mănăstirea Humorului, făurită de un alt logofăt moldovean, și anume Toader Bubuiog¹¹. Cel mai probabil biserica de piatră cunoscută astăzi a fost zidită în apropierea alteia de lemn, care a funcționat o bună perioadă de timp în vatra satului.

Biserica, proiectată în formă dreptunghiulară, se apropie din perspectiva dimensiunilor sale de cea din localitatea Reuseni, având 25,60 m lungime, 9 m lățime exterioară și 9,80 m înălțime¹². În exterior această biserică nu a fost niciodată pictată, reflectând poate, pe

¹⁰ A se vedea textul la: M. BOCANCEA, Pr. L. CROITOR, *Gavril Troțușan și epoca sa*, p. 83.

¹¹ A se vedea opinia lui Gheorghe Curinschi VORONA, *Istoria arhitecturii în România*, Ed. Tehnică, București, 1981, p. 153: „Meșterii care au construit biserica din Părhăuți, după opt ani clădesc biserica Mănăstirii Humor unde, au luat ideea pridvorului clopotniță de la Părhăuți. Aici au înlăturat tavanul dintre pridvor și clopotniță, precum și clopotnița, înălțând pridvorul până în partea de sus a construcției”.

¹² M. BOCANCEA, Pr. L. CROITOR, *Gavril Troțușan și epoca sa*, p. 77.

de o parte, epoca zbuciumată a lui Ștefăniță Vodă, iar pe de altă parte, tensiunile politice existente între diferiți boieri¹³.

Intrarea în biserică se face prin pronaosul care, la rândul său, este deschis prin intermediul unui pridvor cu două arcade largi. Clopotnița este situată exact peste pridvor, făcând un trunchi comun cu acesta în cadrul arhitectural al bisericii în sine.

Cel mai probabil aproape la un deceniu de la zidirea și târnosirea ei (cca. 1530-1531), după ce întreaga structură s-a tasat, biserica a fost înveșmântată în interior și în pridvor cu o frescă deosebită, ce reflectă mai cu seamă tendințele artei medievale de atunci. Meșterul iconar, deși păstrează linia erminiei bizantine, se lasă influențat și de arta apuseană, introducând chiar scena *Pieta* în firida proscomidarului.

Intemperiiile vremurilor, lăsarea bisericii descoperită pentru mai bine de un veac și lipsa financiară de întreținere a ei din partea sătenilor au (con) dus într-un final la pierderea unei suprafețe consistente de frescă de pe bolțile bisericii. În plus, folosirea spațiului eclesial în permanență pentru cultul divin public și arderea lumânărilor în biserică au dus la înnegrirea picturii care s-a păstrat. Cel mai bine pictura se păstrează astăzi în pronaos (unde întâlnim chiar ciclul *Imnului Acatist*) și în pridvor (scene din viața Sfântului Nicolae, arhiepiscopul Mirelor Lichiei, și icoana *Deisis*).

Tabloul votiv, poziționat spre colțul dreapta al peretelui de vest din naos, îl reprezintă pe ctitor, înveșmântat în haine de logofăt și înaintând spre tronul pe care stă Mântuitorul Hristos. Drumul spre Hristos este „străjuț” de persoana Maicii Domnului și de cea a Sf. Ioan Botezătorul. Ca particularitate totuși, ctitorul apare singur și nu are în mâini macheta bisericii, cum se obișnuiește, ci mâinile sale sunt îndreptate spre Fiul lui Dumnezeu ca într-o rugăciune.

¹³ Cf. Vasile DRĂGUȚ (ed.), *Pictura românească în imagini*, Ed. Meridiane, București, 1970, p. 48.

În ceea ce privește iconostasul actual (catapeteasma) de lemn, putem spune cu certitudine că acesta nu este cel original. Într-o însemnare descoperită acum un deceniu pe o icoană din această catapeteasmă, anul realizării sale este 1791.

4. În loc de concluzii: itinerariul contemporan sau drumul de la ctitorie boierească la obște de monahi

Odată cu întronizarea Înaltpreasfințitului Părinte Calinic ca Arhiepiscop al Sucevei și Rădăuților, viața religioasă a eparhiei a cunoscut noi dimensiuni prin deosebita efervescența duhovnicească. O parte dintre monumentele istorice, printre care cea de la Arbore, Solca, Pătrăuți, Ilișești, Bălinești, Biserica Teodorenii (din cartierul Burdujeni – Suceava), Biserica „Adormirii Maicii Domnului” din Ițcanii Vechi și, desigur, Părhăuți, au fost transformate sau reabilitate cu statut de mănăstire. Aceste decizii nu fac altceva decât să se înscrie „în programul de restabilire a vieții monahale în vechile așezăminte bucovinene închise, anunțat de către Înaltpreasfințitul Părinte Arhiepiscop Calinic la venirea sa în scaunul arhiepiscopal. În majoritatea cazurilor, viața monahală a fost întreruptă în împrejurările anexării Bucovinei de către Imperiul Habsburgic. Atunci au rămas în Bucovina mai puțin de 10% din monahii și monahiile care viețuiau aici”¹⁴.

În cazul bisericii din Părhăuți, în urma ședinței Permanenței Consiliului eparhial Suceava din data de 26 ianuarie 2022, în baza temeiului nr. 375/2022, s-a decis înființarea Mănăstirii „Duminica Tuturor Sfinților” cu obște de călugări. Desigur, Înaltpreasfinția Sa a conștientizat necesitatea prezenței unei obști monahale care va duce la „o mai bună conservare a patrimoniului cultural și spiritual

¹⁴ Protos. Dosoftei DIJMĂRESCU, „Restabilirea vieții monahale la mănăstirile Ițcani și Bălinești și înființarea schitului Arbore” [disponibil la: <https://www.arhiepiscopiasucevei.ro/restabilirea-vietii-monahale-la-manastirile-itcani-si-balinesi-si-infiintarea-schitului-arbore/>, (4 iunie 2022)].

de aici și o mai bună punere în valoare a bisericii din punct de vedere al formării culturale și duhovnicești a pelerinilor și turiștilor care o vor vizita”¹⁵.

Traseul spre înființarea ei concretă a trecut de acum în linie dreaptă. Ținând cont de seama hotărârii Permanenței Consiliului eparhial Suceava, adoptată în ședința de lucru din data de 9 februarie 2022, Arhiepiscopia Sucevei și Rădăuților a decis ca, începând cu data de 1 martie a.c., protosinghelul Siluan Bouleanu să fie numit stareț al mănăstirii din localitatea Părhăuți¹⁶.

Prima Sfântă Liturghie în această nou înființată mănăstire a avut loc la data de 1 martie, ca un început real spre zidirea duhovnicească a credincioșilor. Instalarea oficială ca stareț al Mănăstirii Părhăuți a avut loc în data de 17 aprilie, în Duminica Floriilor, sub protia Preasfințitului Părinte Damaschin Dorneanu, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sucevei și Rădăuților, la care au participat un număr impresionant de clerici și credincioși.

Cuvântul de la instalarea părintelui protosinghel Siluan Bouleanu s-a axat mai cu seamă pe receptarea istoriei bisericii din Părhăuți și pe noile *directii* administrativo-duhovnicești după care nou înființata mănăstire se va ghida în viitor:

„Demnitatea de stareț la care am fost chemați reclamă o slujire profundă, un atașament real pentru cele duhovnicești, o epectază a sufletului nostru pentru slujirea lui Dumnezeu și pentru slujirea aproapelui. De aceea, vă rog să mă primiți spre comuniunea cu fiecare dintre dumneavoastră, ca împreună să găsim limanul cel lin al

¹⁵ Pr. Alexandru-Flavian SAVA, „Biserica «Duminica Tuturor Sfinților» Părhăuți – mănăstire cu obște de călugări” [disponibil la: <https://www.arhiepiscopiasucevei.ro/biserica-duminica-tuturor-sfintilor-parhauti-manastire-cu-obste-de-calugari/>, (6 iunie 2022)].

¹⁶ *** „Decizia nr. 58/2022”, Arhiva Mănăstirii Părhăuți [= de aici înainte: *AMPb*], Dosar 1, act 2, fila 1.

odihnirii noastre [...]. Vă încredințăm că fiecare clipă pe care o vom petrece aici, în cadrul Mănăstirii «Duminica Tuturor Sfinților», va fi o permanentă pomenire a dumneavoastră la acest Sfânt Altar, unde rugăciunile noastre nu vor înceta să se înalțe spre Hristos, Domnul nostru. Martori, dar și sprijinitori spre această rugăciune perpetuă ne vor fi toți sfinții, de vreme ce această biserică a mănăstirii este închinată «Tuturor Sfinților» deopotrivă! [...] Mânați de râvna descoperirii greutății acestei demnități la care am fost chemați, dar și de o iubire lăuntrică pentru viețuirea *prin* și *în* Hristos, ne încredințăm Tatălui ceresc, spre a ne oferi cele mai bune imbolduri de a nu rata niciun jalon spre viețuirea duhovnicească. Vă încredințăm de toată dragostea noastră și de atașamentul pe care-L avem față de Dumnezeu și de oameni, pentru ca, împreună-slujind, să ajungem la Ierusalimul cel ceresc¹⁷.

În intervalul 17-19 iunie a.c. au avut loc festivitățile cultural-religioase dedicate evenimentului celebrării celor 500 de ani de la zidirea și sfințirea Bisericii „Duminica Tuturor Sfinților”. Astfel, în după-amiaza zilei de 17 iunie au fost aduse moaștele Sf. Ierarh Nicolae de la Biserica „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe” – Nou din București, prin intermediul părintelui doctor Emil Nedelea Cărămizaru, parohul bisericii bucureștene.

În cursul dimineții din data de 18 iunie a avut loc Liturghia arhierescă, săvârșită de Preasfințitul Părinte Veniamin, Episcopul Basarabiei de Sud, alături de un sobor de preoți, iar în aceeași seară slujba Privegherii. Începând cu ora 18, în aceeași zi, la Căminul cultural din localitatea Părhăuți a avut loc o întâlnire cultural-științifică dedicată acestui eveniment deosebit pentru sat. Ultima zi (19 iunie) a fost și apogeul sărbătorii în sine, prin oficierea Liturghiei de către Înaltpreasfințitul Părinte Calinic, Arhiepiscop al Sucevei și Rădăuților, Preasfințitul Părinte Ignatie, Episcop al Hușilor,

¹⁷ Protos. Siluan BOULEANU, „Cuvânt de instalare ca stareț al Mănăstirii «Duminica Tuturor Sfinților» din Părhăuți”, *AMPb*, Dosar 1, act 4, fila 2.

și Preasfințitul Părinte Damaschin Dorneanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sucevei și Rădăuților. Pe lângă oficialitățile locale și județene, au participat un număr impresionant de credincioși. Cuvântul de învățătură rostit de Preasfințitul Părinte Ignatie, Episcop al Hușilor, a încercat să evidențieze importanța sfinților în cadrul eclesial și în viața cotidiană, reflectând asupra realității că:

„Duminica de astăzi este dedicată Tuturor Sfinților Bisericii noastre, a celor care s-au străduit, s-au nevoit să transforme trupurile lor în niște vase primitoare ale Duhului Sfânt. Prin urmare, Biserica în această duminică ne invită să reflectăm asupra a ceea ce înseamnă sfințenia sau a fi sfânt [...]. Când vorbim despre sfințenie sau despre un om sfânt, avem impresia că este vorba de un ideal intangibil, pe care nu-l putem atinge [...]. În vechime, de cei care își asumau martirajul, dăruirea plenară a vieților lui Hristos, inclusiv până la moarte, aveau grijă cei care îi martirizau ca să dispară toate urmele acestor mărturisitori; le erau arse oasele, trupurile, pentru că nu cumva creștinii să-i cinstească, să le dăruiască închinarea cuvenită sfinților, moaștelor, care sunt expresia plenară a Duhului Sfânt, a prezenței Duhului Sfânt în viața omului. Și atunci Sf. Ioan Gură de Aur s-a gândit să instituie o sărbătoare dedicată tuturor martirilor, celor care și-au asumat să își dea viața pentru Hristos într-un context ostil, nefavorabil pentru ei, și acest lucru înseamnă mărturisirea: să ai curajul să vorbești despre Hristos. Curajul acesta, care este o expresie a dragostei tale față de El, să vorbești tocmai atunci când totul în jurul tău îți este defavorabil [...]. Prima referință legată de această Duminică a Tuturor Sfinților este o omilie a Sf. Ioan Gură de Aur, cel care s-a gândit să fie o sărbătoare dedicată tuturor martirilor ale căror urme nu mai sunt rămășițe ale trupurilor lor, pe care nu le mai poate citi nimeni în secolul al IX-lea”¹⁸.

¹⁸ Irina URSACHI, „Momente de bucurie duhovnicească la hramul Bisericii Mănăstirii «Duminica Tuturor Sfinților» Părhăuți, la cinci secole de la sfințire” [disponibil la: <https://www.arhiepiscopiasucevei.ro/>]

La finalul Liturghiei, Înaltpreasfințitul Părinte Calinic, Arhiepiscop al Sucevei și Rădăuților, a conferit *ordine și distincții* oficialităților locale, precum și unor personalități care s-au distins în mod deosebit pe plan cultural și administrativ¹⁹.

Summary: *The Monastery of All Saints from Părbăuți: a Masterpiece of the Mușatin Era*

The year 2022 represents a very special year for the Archdiocese of Suceava and Rădăuți, since it presents itself as a true triple commemoratio: 500 years since the foundation of the church 'St. George, the bearer of victory' (currently the Archbishop's Cathedral) in Suceava, 500 years since the construction of the 'All Saints' Sunday' church in Parhăuți and 400 years since the construction of the 'Saints Apostles Peter and Paul' church in the town of Solca. The historical-theological course that follows will seek to exploit especially the itinerary that the foundation of the logophat Gavril Troțușan had during the five turbulent centuries from all perspectives: from the historical context in which his foundation was created, to the contemporary status of a monastery with a community of monks. Of course, the basis of this scientific approach was provided by the numerous bibliographic materials that focused, with a different level of precision, on different hermeneutic levels regarding history, culture, art and the theological dimension that this truly unique monument of its kind offers to the contemporary world.

The aim of this study is to be both a tribute of pious gratitude to the predecessors and those who made possible the existence of this church that has lasted for five centuries, as well as an impetus for an even deeper knowledge of the history of this church from the brilliant era of the Musatins.

---

momente-de-bucurie-duhovniceasca-la-hramul-bisericii-manastirii-duminica-tuturor-sfintilor-parhauți-la-cinci-secole-de-la-sfintire/ (21 august 2022)].

¹⁹ Date despre desfășurarea evenimentului în sine a se vedea la: I. URSACHI, „Momente de bucurie duhovnicească la hramul Bisericii Mănăstirii «Duminica Tuturor Sfinților» Părbăuți, la cinci secole de la sfintire” [disponibil la: <https://www.arhiepiscopiasucevei.ro/momente-de-bucurie-duhovniceasca-la-hramul-bisericii-manastirii-duminica-tuturor-sfintilor-parhauți-la-cinci-secole-de-la-sfintire/> (21 august 2022)].